

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ПОЛІТОЛОГІЇ В
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

У статті дається аналіз ролі політології в світогляді сучасного спеціаліста аграрія. Питання розглядається з урахування проблем, що виникають при викладанні політології в сільськогосподарському ВНЗ в процесі впровадження Болонської системи. Окремо аргументується точка зору, що наряду з поглибленням ролі індивідуальної та самостійної роботи студентів, є певна потреба в розширенні кількості годин викладання політології в аудиторних умовах на лекційних та семінарських заняттях. У своїх судженнях автор спирається на особистий і кафедральний досвід викладання політології.

Ключові слова: політологія, сільськогосподарський ВНЗ, Болонська система.

Бабічев Е.Р.

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ПОЛИТОЛОГИИ В
СЕЛСКОХОЗЯЙСТВЕННОМ ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ**

В статье дается анализ роли политологии в мировоззрении современного специалиста агрария. Вопрос рассматривается с учетом проблем, возникающих при преподавании политологии в сельскохозяйственном вузе в процессе внедрения Болонской системы. Отдельно аргументируется точка зрения, что наряду с углублением роли индивидуальной и самостоятельной работы студентов, существует определенная потребность увеличения количества часов преподавания политологии в аудиторных условиях на лекциях и семинарских занятиях. В своих рассуждениях автор опирается на личный и кафедральный опыт преподавания политологии.

Ключевые слова: политология, сельскохозяйственный вуз, Болонская система.

Babichev E.

**ACTUAL ASPECTS OF TEACHING OF POLITOLOGY AT AGRARIAN HIGHER
SCHOOL**

The paper concerns on role analysis of Politology in general outlook of modern specialist of agrarian sector of national economy. The problems arising in connection with Bologna system application at our higher school are in the focus of our attention. It is emphasized that the deepening the role of students' self-study work needs increasing the number of academic hours for the given subject for both seminars and practicals. The author elucidates this problem from the point of view of his own experience and the Politology Department experience.

Key words: Politology, agrarian higher school, Bologna system.

Вища освіта в Україні, гуманітарна зокрема, знаходиться на етапі глибоких і системних змін. Філософія реформування полягає у докорінній зміні ставлення як професорсько-викладацького складу, так і студентів до процесу викладання й отримання знань. Сучасний спеціаліст повинен мати сталі навички самостійно працювати над навчальною літературою за активною допомогою викладача, а потім уміти застосовувати отриманні знання у процесі своєї майбутньої професійної діяльності. Інструментом підготовки такого спеціаліста педагогічною й науковою громадськістю України вважається поглиблене запровадження в усі ланки навчального процесу Болонської

системи, яка принципово і досить суттєво змінює методику викладання гуманітарних дисциплін і політології зокрема.

Проблеми методики викладання політології у вищій школі, особливо тих навчальних закладів, що відносяться до аграрних, досліджувались і досліджуються цілою плеядою знаних і авторитетних фахівців. Особливо значними є роботи і дослідження В.Кременя, М. Горлача, В. Бабкіна, О. Бабкіної, М. Сазонова, О. Тягла, П. Шляхтуна, Б. Москальова, Н. Москальової, Ф.Кирилюка і інших. Але постійні зміни, що відбуваються у суспільстві і в вищій школі України, детермінують досить суттєві зміни в структурі й методиці викладання політології.

Сучасні вимоги до якості викладання у вищих навчальних закладах зумовлюють високий рівень дослідження цієї проблеми. До того ж певна специфіка, але не надто принципова, є і в методиці і в обсязі викладання нашого предмету в вищих навчальних закладах, підпорядкованих Міністерству аграрної політики.

Професійне і позитивне рішення проблем, які виникають у процесі викладання політології, допоможуть студентам більш досконало оволодівати політичними знаннями і ставати кваліфікованими спеціалістами з чіткою громадянською позицією і вмінням аналізувати суспільно-політичні явища на основі не тільки особистих переконань, а й наукового світогляду. В аналізі специфіки тих проблем, які є в вищому навчальному закладі сільськогосподарського профілю, на наш погляд, і полягає актуальність даної статті.

У наш час вельми важливо „звернути увагу на об’єктивну зацікавленість нашого суспільства і його політичної еліти у виробленні здатності громадян раціонально-критично оцінювати політичний процес, вільно самовизначатися в політичному житті” [1, с.47].

Сучасні вимоги до навчального процесу ставлять перед викладачем не тільки нові завдання, а й надають більше можливостей приділяти увагу кожному студентові. Не можна не погодитися з тим, що навчання в умовах коли „індивідуальна робота студента має величезне значення, тому що вона сприяє глибокому засвоєнню навчального матеріалу, формуванню креативності мислення студентів” [2, с.3].

Болонська система дає можливість збудувати навчальний процес так, аби студент мав більше можливостей і часу працювати індивідуально з підручниками, періодичними матеріалами з предмету, що містяться на сучасних носіях інформації, самостійно поглиблюючи знання, здобуті в аудиторних умовах. До речі, в багатьох вищих навчальних закладах України зараз проводяться заходи по переведенню навчального матеріалу (у тому числі лекцій, списків літератури, планів семінарських занять, переліків тем рефератів тощо) на сучасні електронні носії, що дає можливість студентові як стаціонару, так і заочної форми навчання самостійно та суто індивідуально вивчати матеріал у позааудиторних умовах, якщо вони мають вільний доступ до комп’ютера.

Сучасні принципи викладання гуманітарних наук, і політології зокрема, надають студентові можливість працювати більш самостійно. Сама концепція підведення підсумків роботи за семестр стимулює студента робити конспекти відпрацьованого обсягу матеріалу, писати реферати тощо. І ця робота може бути зарахована викладачем.

Мета індивідуальної роботи з політології – самостійне вивчення окремих проблем навчальної дисципліни, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування отриманих знань з певної теми політології, розвиток евристичних здібностей студента. А викладач, видаючи індивідуальне завдання, може більше врахувати особистісні риси характеру студента, його здібності та інтелект, працелюбність, здатність до самостійного аналізу відпрацьованого матеріалу та інші якості.

Власний досвід і досвід роботи колективу кафедри історії України та політології Харківського Національного Технічного Університету сільськогосподарства імені Петра Василенка (в подальшому ХНТУСГ) засвідчує, що принципи самостійної та індивідуальної роботи студента, майбутнього спеціаліста АПК, привчають молоду людину працювати з літературою, робити конспекти, писати контрольні роботи та

реферати, підбирати та аналізувати матеріал, самостійно мислити і при здачі модулів та іспитів відстоювати в дискусії з викладачам свою точку зору щодо актуальних проблем політології. Усі ці етапи та складові частини сучасного навчального процесу при викладанні політології, безсумнівно, сприяють формуванню студента як інтелектуально розвинутої особистості і допомагають йому в майбутньому ставати кваліфікованим спеціалістом.

Поряд із вищеперерахованими позитивними надбаннями політології є ряд проблем, які вимагають оптимізації та вирішення в інтересах справи підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів сільськогосподарського виробництва. Однією з таких, на думку автора, є приведення навчальної програми викладання політології у відповідність з єдиними умовами і стандартами вищих навчальних закладів нашої держави. Необхідно, щоб Міністерство вищої освіти і науки України виробило досить чіткі орієнтири і стандарти для всіх навчальних закладів III та IV рівня акредитації, де б визначалась певна гарантована кількість годин на вивчення політології. На мій погляд, на політологію слід відводити не менш як 50-56 годин. При цьому лекційна частка має складати приблизно 55-60 відсотків, інша частина – віддана, звичайно, семінарським заняттям. Спробую аргументувати таку точку зору.

По-перше, як засвідчує досвід роботи зі студентами, їм конче необхідні саме аудиторні заняття, бо їм не вистачає наукового світогляду, фундаментальної бази. А її можна закласти тільки за наявності теоретичної бази. А де її краще за все отримати? Звичайно, що під час конспектування лекції і роботи з підручниками, довідниками, словниками. Хто як не науково підготовлений лектор може закласти ці знання у свідомість студентів?

По-друге, студенти на лекціях знайомляться з науковими аргументами щодо політики держави. Це сприяє розширенню загального світогляду студентів та формуванню їхньої політичної культури.

По третє, під час семінарів студенти навчаються культурі дискусії, вчать слухати і висловлювати за допомогою наукових аргументів свої думки, бачити помилки у відповідях своїх одногрупників, які часто виявляються типовими. Викладач же їх аналізує і допомагає знайти правильну відповідь. Під час живої полеміки формується культура мови, підвищується рівень інтелекту.

Звичайно, у процесі викладання політології в ВНЗ аграрного профілю можуть бути певні особливості, які враховують специфіку та профіль університету. Ці особливості можуть виявлятися у тематиці рефератів, які пропонуються студентам, в деяких питаннях семінарів. Але в державі повинні бути чіткі і досить жорсткі стандарти підготовки фахівця, завдяки яким, студенти можуть отримати фундаментальні знання з політології, основні категорії цієї науки, вміти ними користуватись у своїй майбутній професійній та, можливо, соціально-політичній діяльності.

До таких фундаментальних понять можна віднести такі: держава, політична влада, політична система суспільства, політичний режим, політична система України, Конституція України, політична культура та свідомість, політичні процеси та інші.

Відповідно до вимог Болонської системи велика увага при викладанні в ВНЗ держави приділяється таким головним засобам навчання, як самостійна та індивідуальна робота студентів. Професорсько-викладацький склад повинен її підтримувати і оптимізувати ці засоби. Як засвідчує досвід викладання гуманітарних наук, свідома частина студентів саме під час самостійної індивідуальної роботи намагається отримати знання, а не тільки диплом про вищу освіту.

Нинішня система освіти вибудована так, що поза аудиторією студент в аграрному закладі самостійно займається тільки по тим предметам, які, на його думку, знадобляться йому після закінчення Вищого навчального закладу. Це, як правило, або предмети які, безпосередньо відносяться до його майбутньої професії, або ті, інтерес до яких викликаний манерою викладання, особистістю викладача. Інші мотиви, серед яких –

глибина знань, фундаментальність викладання, науковість тощо – далеко не на першому місці.

Проблемою сучасної системи набуття освіти є ухил у бік самостійної та індивідуальної роботи студентів за рахунок зменшення аудиторної роботи. А це означає, що студенти не мають змоги чути кваліфіковану точку зору, яка ґрунтується на науковому світогляді, і тим більше – шліфувати мистецтво дискусії, захищати власну точку зору, вміти переконувати співбесідника тощо.

Також значною проблемою сучасної системи набуття вищої освіти є забезпечення студентів сучасною літературою. Як зазначають фахівці, „Якість навчального процесу залежить від наявності добротних навчальних посібників, від того, наскільки вони відповідають сучасним здобуткам політичної науки та аудиторії, у якій її викладають, а також наскільки дієві методи застосувань, та наскільки вони враховують те, що незнання це осягнення того, що людині треба зараз” [3, с.81].

Для здобуття якісної освіти в режимі розширення питомої ваги індивідуальної та самостійної роботи необхідно забезпечити студента сучасними підручниками, методичними рекомендаціями з підготовки до семінарських занять і планами цих семінарів, матеріалами для підготовки і написання рефератів, здачі модулів і іспитів. При цьому весь цей обсяг літератури повинен бути як у вигляді друкованих матеріалів, так і в електронному варіанті. У студента повинен бути або персональний комп'ютер, або реальна можливість працювати з ним в учбових приміщеннях навчального закладу або гуртожитку. Реальність матеріального забезпечення сімей студентів ВНЗ сільськогосподарського профілю України засвідчує, що не тільки сьогодні, а й у найближчому майбутньому можливість студента-аграрія мати свій ПК досить проблематична. Більш реальна можливість працювати з ним у стінах вузівської бібліотеки чи в гуртожитку.

У цій проблемі є і певний суб'єктивний аспект. Для того щоб сайти, де містяться навчальні матеріали, постійно поповнювались та оновлювались, над цим повинен працювати постійно та енергійно викладацький склад. Викладач повинен вміти самостійно, чи за допомогою лаборанта аналізувати сайти, бути постійно в курсі сучасних процесів, що відбуваються в політології, і вміти це переводити на електронні носії. Для пришвидшення цього процесу до сучасної освіти повинні долучатися молоді, енергійні, сучасно мислячі викладачі. Матеріально-технічна база ВНЗ та гуртожитків повинна розвиватись таким чином, щоб можна було якісно організувати та забезпечити на необхідному рівні підготовку студента в режимі самостійної та індивідуальної роботи.

У цілому можна констатувати, що організація навчального процесу в сільськогосподарському вищому навчальному закладі „базується на чіткому розподілі обсягу навчальних годин, які відводяться на аудиторну роботу (лекції, семінари) і самостійну позааудиторну роботу та індивідуальну роботу студентів під керівництвом викладача” [4, с.226].

Для підвищення якості викладання політології у вищих навчальних закладах сільськогосподарського профілю України слід, не входячи в протиріччя з вимогами та стандартами Болонської системи, в рамках тих годин що виділяються (приблизно 108), розширити питому вагу аудиторних занять.

Як зазначалося на початку цієї статті, в аудиторному режимі повинно бути приблизно 50-56 годин, з яких 30 повинно виділятися на лекції, решта – на семінарські заняття. Це по-перше. По-друге, слід повернути практику лекційних тижнів, коли протягом одного або двох тижнів читаються виключно лекції, а вже потім проводяться семінарські заняття. Практика лекційних тижнів дозволяє студентам спочатку почути приблизно 4 лекції (це 8 годин навантаження), що, звичайно, полегшує їм підготовку до семінарів, бо є вже певний фундамент який закладено лекторами. По-третє, в межах України з боку Міністерства освіти та науки повинні з'явитись лекції з курсу політології,

де хоча б були більш менш чіткі рекомендації, які теми в обов'язковому порядку треба викладати в курсі політології.

По-четверте, треба підвищувати статус іспиту з політології, зробити його обов'язковим для ВНЗ України III та IV рівня акредитації. Під час іспиту слід більше уваги приділяти рівню теоретичної підготовки студента, його вмінню аргументувати свою точку зору на базі наукового світогляду.

Остання рекомендація в рамках цієї статті. Необхідна система заходів, яка значно поліпшить кількість та якість бібліотечного фонду навчальними посібниками, підручниками, методичними рекомендаціями з політології. Також слід приділити значну увагу підвищенню можливостей студентів користуватись навчальними та методичними матеріалами в системі електронних засобів навчання.

У цілому в рамках сільськогосподарських ВНЗ робиться дуже багато, щоб якісно підвищити рівень підготовки з гуманітарних наук, і політології зокрема. Якщо хоча б частина тих проблем, піднятих у цій статті, буде позитивно вирішена, якість знань наших вихованців, безумовно, підвищиться.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванов М.С. Політична освіта в контексті політичних трансформацій суспільства. / М.С. Іванов. – Миколаїв: Видавництво МДГУ ім. Петра Могили, 2004. – 278 с.
2. Індивідуальна робота з навчальної дисципліни „Політологія”: методичні поради та завдання (відповідно до вимог ECTS) для студентів IV курсу денних факультетів / [уклад М.П.Требін, Л.М.Герасіна, Г.Ю.Васильєв та ін..] – Х.: Нац.юрид.акад. України 2008. – 23 с.
3. Політична наука в Україні XXI століття: Стан та перспективи розвитку Дослідження. – К.: навчально-методичний центр „Консорціум” із удосконалення менеджменту освіти в Україні, 2005. – 103 с.
4. Москальов Б.Г. Політична наука: Навчальний посібник з організації самостійної роботи студентів / Б.Г.Москальов, Н.П.Москальова. – Х: ХНТУСГ імені Петра Василенка, Парус, 2007. – 240 с.

© Бабічев Є. Р., 2009.